

INTERVIEW

Diaconie en het Onze Vader

Hub Crijns sprak met bisschop Gerard de Korte, sinds september de opvolger van bisschop van Luyn als bisschopreferent voor Kerk en Samenleving met aandachtsveld Diaconie.

“In het Onze Vader zijn de eerste drie beden gericht tot God, verticaal, en de laatste beden gericht op mensen en de wereld, horizontaal. In de christelijke Godsvisie is God als Vader dichtbij en tegelijkertijd ook de transcendente, de altijd grotere, de heilige. Jezus bidt om en verkondigt de komst van het Koninkrijk. Er is ook gezegd: Hij is het Koninkrijk zelf.”

Heeft het Koninkrijk een diaconale dimensie?

Christus is het Koninkrijk in persoon, zoals ook in de vroege kerk is gezegd, en dat is naar twee kanten uit te leggen: de kant van de verzoening, schuldvergeving, en de kant van inzet voor de naaste. Daarvan getuigen de parabels, zoals het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Wij zijn geroepen om tekens op te richten van het Koninkrijk van vrede en gerechtigheid.

“Uw wil geschiedde”. Ongetwijfeld betekent dat ook dat wij ons inzetten voor de gerechtigheid. Ik maak een associatie naar wat de orthodoxe protestantse kerken doen met de Micha-actie, die nu loopt. Bij het kennen van de wil komt het doen van gerechtigheid. Wij vinden dat terug in het Oude Testament bij de Profeten. Ik denk aan Amos en zijn verzet tegen onrecht. Dat komt voort uit de religieuze bewogenheid dat God met het hele volk een Verbond heeft gesloten en nu zien we dat de verschillen tussen rijk en arm heel erg groot worden en dat gaat tegen het gebod van God in. Dus uit de religieuze motivatie van een Verbond dat gesloten is met het hele volk klaagt Amos de sociale ongerechtigheid aan in zijn tijd. Dat zie je ook in het optreden van Jezus in zijn tijd, die in die profetische traditie staat.

Moeten wij dat nu vanuit het Onze Vader ook doen?

Ja. Vanuit de bede “het Koninkrijk kome” zit dat er zeker in. Vanuit de bede “Geef ons vandaag het brood dat we nodig hebben” is een kritische vraag naar onze cultuur te stellen. Zijn wij als christenen vandaag niet te veel bezig met meer brood te verkrijgen dan we vandaag nodig hebben, met verzekeren, met onze welvaart veilig te stellen? Hoe verhoudt zich dat met de sociale ongerechtigheid, in ons land en in wereldverband? Dat is ook een kritiek op de cultuur van dit moment. We zijn blijkens de verkiezingscampagne heel erg gericht op eigen land, eigen cultuur, eigen welvaart. De grote wereldproblemen komen amper ter sprake. We hebben natuurlijk te maken met het gegeven dat het verkiezingen in eigen land zijn en dat alleen maar Nederlanders mogen kiezen, maar de grote vragen rond arm en rijk, rond bewapening die nog steeds speelt, rond de zorg voor Gods schepping, het milieuvraagstuk, raken ondergesneeuwd.

De bede “Vergeef ook onze schuld” heeft te maken met onze zondige relatie met God, de verticale relatie. Het heeft te maken met de schuld die wij naar God toe hebben en die Christus verzoend heeft. Maar je kunt het ook in de horizontale relatie betrekken en navragen wat betekent dat nu voor de schulden die we in de economie gemaakt hebben? Wat betekent dat nu voor onze economische verhoudingen en de schulden die mensen individueel opbouwen, en ook collectiviteiten, als naties ten opzichte van elkaar?

Is het Onze Vader in deze betekenis utopisch?

Het Koninkrijk is geen utopie. Het is iets wat God zal geven. Ik ben geen theoloog die zegt: met een beetje goede wil zullen wij het Koninkrijk binnen wandelen. Dat is misschien wel

eens gedacht in de prediking. Maar er zitten veel apocalyptische teksten in het Nieuwe Testament, die zeggen: er komt een breuk. Misschien is de hamvraag: welke toekomstverwachting hebben wij als christen? En maakt dat ook onze kerk anno nu niet erg mat als het gaat om barmhartigheid en gerechtigheid? Verwachten wij eigenlijk nog wel de komst van het Koninkrijk? Hoeveel motivatie hebben gelovigen om het komende Koninkrijk te betrekken op hun handelen hier en nu? Het Koninkrijk kan ook motiverend zijn als visioen: de dood zal er niet meer zijn (Jesaja 25, Apocalyps 21). Er wordt ook iets geschetst van: mensen zullen in vrede, in sjalom zijn, er zal harmonie zijn, welvaart. In hoeverre is dat perspectief, dat God ons belooft, ook werkelijk motiverend voor ons handelen vandaag? Natuurlijk maakt de moderne bijbelkritiek ons duidelijk dat het Koninkrijk met beelden uit de antieke cultuur wordt beschreven, Maar even los van die thematiek: in hoeverre hebben christenen, katholieken in Nederland vandaag nog een echte toekomstverwachting? Of zitten we allemaal met verhalen over klimaatverandering - de dijken moeten verhoogd - dus eerder met apocalyptische beelden, dan dat er daarna nog iets goeds komt van Godswege?

Dus hoop zit eigenlijk verstopt?

Ik denk dat bij heel veel katholieken inderdaad de hoop verstopt zit. De vraag zal zijn in hoeverre hen dat werkelijk motiveert om zich in te zetten voor de grote thema's van vandaag. Er is toch al het probleem dat we besproken hebben bij de presentatie van het boek *Arbeid, zin en geloof*: de gelovigen zijn gericht op hun verbondenheid met God in de liturgie, met hun eigen ziel en zaligheid, in navolging van de individualiseringstendens. Heel veel religiositeit is gericht op persoonlijk welbevinden. Een en ander is legitiem, maar mag niet ten koste gaan van de sociale dimensie van het geloof. Nu zien we te vaak dat die sociale dimensie van het geloven wordt toebedeeld aan de beperkte groepen van hobbyisten in de parochie die dan de rol vervullen om de diaconie te behartigen. En dan altijd weer de angst van 'het mag niet te politiek zijn, want politiek betekent partijpolitiek'. Mensen zeggen: geen onrust of ruzie in de tent. Pastores of parochiebesturen die de boel neutraal houden.

In hoeverre leeft de bede "Het Koninkrijk kome" echt in de harten van onze mensen? In mijn eigen hart? Wat verwacht ik eigenlijk nog? In hoeverre ben ik eigenlijk een Adventsmens? In hoeverre is dat door de gegevens van vandaag, onze cultuur verstopt geraakt? Mensen hebben ook een vorm van cynisme ontwikkeld. Vroeger dachten de mensen: als ik goed mijn best doe dan komt dat Rijk van God vanzelf wel.

Nu ja, daar ben ik te veel historicus voor om dat zomaar aan te nemen. En kijk eens naar de mens, het eigen hart. Een mens is ontzettend dubbelzinnig. We zijn in staat tot heel mooie dingen. Maar kijk ook eens naar de mega-moorden van de twintigste eeuw. We zijn ook in staat tot heel veel duisternis en boosheid. In die zin heb ik bescheidenheid geleerd: wij maken het Koninkrijk niet zelf, maar wij zijn wel geroepen om tekens van het Koninkrijk op te richten. Je mag hopen dat alle sporen van liefde, van dienstbaarheid en goedheid die we realiseren op een of andere wijze door God zullen worden behouden en voltooid in zijn Koninkrijk. Diaconie is liefde, liefde is caritas: Gods liefde die zich vertaalt in naastenliefde.

Zijn dan de kernwoorden van het Onze Vader: geloof, hoop en liefde?

Ja, de theologale deugden zoals die genoemd worden, zitten vervlochten in het Onze Vader. Eerst wordt het geloof uitgesproken in de heilige God, die tegelijk Vader is. Dat vind ik altijd het mooie in het Onze Vader: het is enerzijds de Vader in de hemel, altijd groot en alom aanwezig, en anderzijds mogen we hem ook in na navolging van Jezus Abba, vader noemen, de nabije. Dat geeft een vorm van intimiteit: abba is vader, papa.

De liefde zit zoals al gezegd in de toewending naar mensen toe, de manieren waarop we met elkaar omgaan en schulden vergeven, vrede nastreven.

En de hoop zit in de komst van het Koninkrijk.

